

instrainat pe popórale civilisate de către Ungari'a si le-au inspirat grija mare, că acelu fanaticismu national, acea forță brutale cu care se incercă magiarisarea popóralor, pote se traga in urm'a sa evenimente triste. Arabii si turcii au fostu fanatici pe terenul religios si au facutu sila popóralor pe acelasiu, nici-o data inse ei nu s'au incercat se le impuna limb'a prin forța, nici prin legi coercitive. Deci acum cандu recunoscem princiul nationalitatilor in tările turcesci si cандu Europa este decisa a'lui pune si acolo in applicare, cu atât mai virtosu ea va insiste la timpul seu, că acelasiu principiu se fia respectat si in monarhia austro-ungurésca. Ungari'a cere imprumuturi dela popórale europene; aceleai inse n'au bani de datu pentru scopuri de exterminarea nationalitatilor prin magiarisare, de unde se urmedie noue turburari de pacea publica in acésta parte a lumiei etc.

Ecă acéstea si altele de natur'a acestora sunt opiniunile care se manifesta asupra referintelor din patri'a nostra in conversatiile diplomatilor adunati in Berolinu la congresu si afara din elu. In cătu pentru industri'a si civilisatiunea ce se lauda ungureni că au se duca in Orientu, apoi de nu ar mai fi fostu alta ocasiune, espositiunea actuale dela Parisu este prea de ajunsu, că lumea intrega se cunoscă pe de plinu trist'a loru inferioritate; că-ci dupa tóte scirile că vinu din Parisu, Ungari'a cu espositiunea sa de acolo facu completu fiasco, in cătu ar fi fostu multu mai bine se nu fia participatu de locu la acea espositiune, in care si asia este reprezentata mai multu numai espositiunea nemtilor si a slavilor din Ungari'a, éra nu a majoritatiei popóralor.

O voce seriosa in ó'ră suprema cătra clerurile romane si fruntasii poporului romanu in caus'a instructiunei popularie.

De unu archipresbiteru.

Budapest 1878. (8-vo micu pagina 46.)

(Urmare.)

Cu introducerea sinodalitatii, adeca a vietii constitutionale prin diecese, anume prin cele ortodoxe, s'a aplicatu pe langa fie-care Consistoriu căte unu individu sub titlulu de referinte scolaru, si prin acest'a se crede, ca s'ar fi facutu unu lucru mare! Ei dar, ce se faca unu individu la căte 500—600 de scole? Cumu ungu atare se pótă corespunde si in centru, prin referade si proiecte, si se pótă esi si prin comune, pentru d'a esamina si controla tóte, a-si castiga experientia, a influentia prin vedi'a si sciinti'a sa la faci'a locului? Séu ca dora influenti'a directa, conducerea si control'a nemedilocita, pre care in tările culte se pune celu mai mare temeu, pre care Christosu si-a basatu latirea cu succesu a legii, a invetiatuirei si luminei, la noi n'ar fi de lipsa, aru fi chiaru de prisosu?!

Póte se va dice, ca scóalele se cercetéza de inspectorii districtuali, adeca de protopopi. Bine aru fi se fie si asia: dar — durere că nu e! Pentru ca cele mai multe protopopiate, mai alesu in partile

semne; cu tóte acestea, francesii că se'lu pótă ceti, au fostu necessitat a lu-interpretá cu caracterele loru, că si cандu ar fi fostu cu orthografi'a romana fóra semne. De es.:

La-ti-na djin'-te é rédjí-ne
Ein-tréal-lé lou-mii djin-té mari.
Éa poir-tein-frountéo stéa divine
Lou-tchind' prine tim'-pii sé-cou-lari.

In fine inca o observare.

Din cele de susu este deci invederatu, că reu intielegu unii din discipolii dlui Alexandri, cari luandu dreptu modelu de limba unele piese de ale dsale, pe cari a fostu necessitat a le scrie in jargonele si provincialismii respectivi, nesuescu a introduce in limb'a nostra nisce archaismi vecchi din evulu mediu, bastardi, barbarismi bulgaresci, serbesci, russesci, turcesci. Probabil chiar, că multora din acestia le-ar fi mai convenit cu totulu altu limbagiu. De es. in locu de:

Dar e terribila'n mania,
ar fi doritu:

Dar e grozava in mania,
séu in locu de:

Se lupta pentru alu ei onoru:
Se lupta pentru a ei cinsti;

possibilu că ddloru ar fi alesu in adinsu cuvinte că: nadejde, obérsta, sluga, alecatuire etc. totu mai minunate, ... dar cu de aceste unde amu ajunge?

Amu ajunge acolo, că se dàmu lumei latine causa de a prepune, că romanii facu istoriei sila, că ei ambala se mistifice lumea cu originea loru, că in fine dreptu voru fi avendu musicali literati cандu tienu un'a, că si romanii stnt slavi, séu celu multu amestecatura de vlachi bulgari.

Petra-Petrescu.

Ungariei, suntu mari si estinse, cu căte 40 si mai multe comune, ale caror comunicatiuni rele tocmai pe timpulu cандu se tienu prelegerile — cine nu le cunoscă? Astfelui, daca nu alt'a, apoi acésta calamitate publica impedece multu o administratiune prompta.

Avemu si noi căteva gimnasie, dintre cari unele de ani se afla in imprejurari fóte critice, si óre facut'amu noi ceva pentru ajutorarea loru? Protestantii si calvinistii, ale caror gimnasie sunt in conditiuni multu mai bune ca ale nóstre, facu in totu anulu colecte pentru gimnasiale loru; dar noi de ce se nu facem? Gandit'u ne-amu macaru la ameliorarea salarielor profesorali? Spuna cei ce sciu ca s'a facutu ceva!

VI.

Pentru că cu mai mare efectu se se pótă face acestea, mai inainte de tóte ni trebuescu organe corespondiente, organe cari se planuésca bine si se puna acestea bine in lucrare. Va se dica, ni trebuesce o organisare scolare multu mai corespondiente de cătu cea de astadi.

Nou'a organisare dupa a mea parere, aru avea se incépa din centru, chiaru de susu de la Metropolia, se imbracise diecesele, se spriginesca si conduca organele loru centrali, si se se estinda privighiare pâna diosu in comune. Vreu se dicu, că la ambele metropolii se se infiintieze oficie séu senate scolare metropolitane permanenti, compunendu-se acestea din cei mai probati ómeni practici in litere, in administratiune si didactica; unii pentru compunerea séu censurarea si edarea cărtiilor de scóala, altii pentru administrarea invetiamantului in centru si controlarea aceluiu prin părți, pâna la scól'a dela satu.

Amu atinsu anume aceste doue calitati si respective recerintie, facia de barbatii de scóala; pentru că numai cu un'a nu se pótă ajunge scopulu, de orece alt'a este a face cărti de scóala, si a conduce si controla invetiamantul practicu, si alt'a e a inventá modulu si midilócele necesarie pentru redicarea de edificie scolare, pentru facerea de lefe invetiatoresci si crearea de fonduri scolare, si asia mai de parte pentru informarea séu capacitatea parintilor asupr'a folosului scóalei si invetiamantului, ca asia pe de o parte se contribue de buna voia la sustinerea scóiei, ér pe d'alt'a sa-si tramita pruncii regulatu la scóala. Aceste dòue diferite recerintie nu se afla, de cătu exceptiunalmente, in prea pucini ómeni la olalta.

Senatele si respective oficiele scolare metropolitane, aru fi pentru introducerea solidaritatii si respective a armoniei necesarie intre tóte părți, aru fi pentru sustinerea uniformitatii in tóte institutiile scolare confessionali, atât in privint'a planului de invetiamantu, cătu si a cărtiilor de scóale, cari introduce, se intielege, totdeun'a cele mai bune, dupa unii si aceiasi auctori in tóte scóole romane, s'aru compune mai cu inlesnire; căci s'aru si potea premia multu mai avantagiosu, putendu-se dá si multu mai efine; căci unde acelea astadi trebuescu in 5000 de esemplarie, atunci voru trece 15—20,000 de esemplarie.

Amu atinsu, care aru fi chiamarea organelor metropolitane scolare; dup'aceiasi chiamare ele aru avea a controla si cursulu invetiamantului prin eparchii; căci ce folosu aru fi, daca o parte aru progresá, si ceealalta aru regresá? S'aru nasce din corpulu nationalu si bisericescu unu monstru, de vieti'a precaria, scurta. Membrulu ce nu progresáza, mai curendu séu mai tardiu aru decadea, s'aru uscă, si asia aru trage dupa sine curendu slabirea si decaderea totului. Peste totu, unu corpu necompactu, séu nesanatosu in tóte membrele sale, nu pote prosperá, nu pote resiste nici luptelor celor multe ordinari, cu atâtua mai pucinu celoru estraordinari ale vietii. Nu este iertatu se negrigim si se perdemu nici macaru unu satulet; căci perdiendu adi ceva, mane ceva, perderea ne devine — regula, si decaderea, perirea, numai o cestiune de timpu.

Deci precum in tóte organismele mai perfecte, si anume in corpulu omenescu, este unu superioru care are functiune a ingriji de intregitatea corpului si de uniformitatea nutriri si functiunei acestuia, asie si in societatea nostra bisericésca trebue se fia unu organu superioru si cu acestea si atributiuni, care se pórte grige, că celealte organu inferiori se-si imprimésca functiunile loru essactu; apoi atare organu pentru scóale nu pote fi altulu, de cătu unu senatu scolaru metropolitanu, investit uautoritatea si capacitatea necesaria, precum si cu mediulocle

se stabilésca un'a contielegere fratiésca, pentru casurile, candu in cutare comune romanesci mice si cu dòue confessiuni, nepotendu-se tiené dòue scóle confessionali, s'aru aretă necesitatea d'a se sustienea, cu poteri unite, numai un'a, pentru ambele confesiuni romane.

Organisandu-se asia senatele scolare langa metropolii, aru urmá organisarea senatelor scolare eparchiali, unde totu la căte 150 de scóle aru trebui se se aplice căte unu referente, totodata si inspectoru districtuale preste acelle scóle, fiecare responsabile de scólele din districtulu seu. Alu acestor functionari oficiu ordinariu ar fi, nu numai a referă in consistoriu afacerile scolare din districtulu loru, si a relationá Consistoriului essactu despre starea acelora.

In urm'a acestor'a aru vení a se organisá inspectoratele tractuali. Aceste aru trebui restrinse la unu numeru micu de comune dupa opinionea mea, pana la căte 15 celu multu 20 de comune intr'unu inspectoratu, pentru ca inspectorulu tractualu se le pótă cercetá celu pucinu de căte dòue ori in anu, in dile de Duminece si de serbatori. Intonezu aici anume dilele de Duminece si de serbatori, fiindu sciu, că poporul nostru are multa lipsa de svatu si indemnu, pentru sprigirea scóalei si ameliorarea lefei invetiatoresci, apoi si pentru tramitera pruncilor la scóala, si pentru provederea loru cu cărtile necesarie; apoi atare svatu si indemnu numai in Duminece si serbatori se pótă cu folosu adresá poporului, de óre-ce preste septemana elu regulatu lipsesce de acasa, fiindu dusu dupa economi'a sa, si 'n totu feliulu de trebi ale sale. (Inbulditi de alte materii, a caror publicare o ceru imperiosu impregiurabile timpului present, curmanu aci estrasele din acésta carte, siguri fiindu că cei competenti in cestiune voru ingrijii, ca scóalele nationali se se smulga din acestea latiuri in care ve vedu incurcate).

Transilvania.

Sibiu, 16/28. Juniu. Pace salutaria, nu europénă, nici orientale, ci numai locale districtuale, inchiaeta intre 6 comune rurale si intre cetatea Sibiu, séu déca ve mai place, intre romani si sasi, alaltaeri in 13/25. Iuniu la tribunalul regescu de aici.

Sunt 27 de ani, de cандu parte mare din locuitorii marului principatu alu Transilvaniei sufere că de una ciuma rea de asia numitele procese urbariali remase ca blastemu seculariu pe capetele loru in urm'a tiraniei feudale. Gangren'a feudalistica transportata si la noi că bólă epidemica din Germania, adoptata si in Ungari'a cu ambele braçia, a strabatutu pâna si in simulu unor popóra din firea loru democratice, că romanii si că sasii din Transilvania. Natiunea politica sasésca fu asia de infectata prin feudalismu, in cătu ea uitandu de ceea ce era, lacomise a joca role de seniori feudali din evulu mediu, a incalca preste mai multe comune, odeniora totu asia de libere că si comunele curat sasesci. De aici discordii necurmante, adesea insocite de batalii civili, apoi procese seculare neterminabili. Din tóte aceleai procese romano-sasesci cele mai grave si mai memorabili au fostu ale asia numitelor scaune (districte) filiali Saliscea si Talmaciul cu natiunea sasésca, apoi ale celoru siepte sate si ale altoru 13 (Branu-Zernescu-Tohanu) cu cetatea Brasovului. Sute de mii s'au predatu cu aceleai procese in cursulu timpurilor si la milioane se potu computa daunele cauzate prin ele. Archivele tierei ne spunu restulu acelor calamitati, care au costat nu numai averi si sudori, ci si sange. Comuna Zernescu pusec capetu processelor inca sub absolutismu prin invoie legalisata, folositória densei si Brasovului. Comunele Branului ii urmara sub sistem'a lui Schmerling. Dara in 7 sate (Sacele) si in susu numitele Scaune procesele se continuara si respective se innoira cu violentia sub dualismu. Dieci de mii se versá, executiuni se scotea si spiritele se irritasera intr'unu gradu asia de mare, cătu intre altii chiaru dn. Colomanu Tisza pre cандu era capu alu opositionei cunoscute sub nume de "Tigrii", interpellase de repetite ori pe ministrii Deakisti: "Candu vomu sterge odata tóte urmele feudalismului din Ungari'a si Transilvania?" Caus'a saso-romanesca vení, alaturea cu alte cause urbariali nenumerate, in discussiunea dietei unguresci. In fine dupa intrige si traganari fóra exemplu, in a. 1871 se sanctiona una specie de lege urbariale suplementaria, adeca Art. LIII compusu din 96 §§-i. Ce se vedi inse! In acea lege dupa-ce se regulă bine reu o multime de cestiuni urbariali, diet'a cunoscendu abia, că cestiunile susu citatelor tienuturi si scaune nici-decumu nu potu

fi tractate după normăa cauzelor urbariali feudalitice, în locu se decida ceva și asupra acelora, se margini a promite în §. 82 că: „Cu privire la teritoriile Talmaci-Salisce și Branu, cumu si la comunele care se tienu de acelea, ministrul justitiei va aduce unu proiectu de lege separatu, relativu la regularea proprietatilor respective. Vediendu acel ř. partile litigante, isi mai astemperara fervórea portarei de procese; au insistatu inse cu atât mai tare pe langa ministeriu pe cali diverse, ca se ésa odata in faç'a dieteii cu projectulu de lege promis in a. 1871 totu prin o lege. Siese ani au trecutu in asteptare vana. Atunci vediendu ambele parti stricatiunile necalculabili ce resulta din atâtă traganare, indemnate precum ni se asigura, chiaru de advacatii loru, se decisera a se impaca. Cele cinci comune frumóse romaneschi din scaunulu Salisce, s'au impacatu cu universitatea sasescă in a. 1876 cu conditiune de a desdauna pe acésta pentru tóte regaliile si alte pretensiuni cu sum'a moderata de 30 mii florini. Cele 6 comune din sc. Talmaciului inchiaiera pactulu de impaciure definitiva asupra tuturor pretensiunilor sasesci pentru toti vecii cu sum'a de 130 mii fl. Cei carii cunoscu bine impregiurările locali in acele comune, asigura că nu le va fi prea greu a plati acea suma relative considerabila, si că preste acésta isi castiga fiacare parte linistea sufletesca pentru generatiunile presente si viitorie, se impuñédia causele de ura si hostilitati, incéta de a mai fi fóra voi'a loru jocari'a partidelor politice din B.-Pesta, si in fine potu dice ministeriului cu óresi-care mandria: Esci dispensatu de ostenel'a conceptiunei unui nou proiect de lege, care numai Ddieu scie, in a cui favore era se ésa. O de aru urma totu asia si alte comune care se afla in procese de acestea fatali, dicindu'si fiacare: Mai bine o invoiela macra, decat unu procesu grasu. Cu totulu altuceva ar fi, candu una din parti stă neinduplecata la nicio invoie.

Sibiu, 16/28. Juniu. Adunarea generală a asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu. Dupa informatiunile nóstre acea adunare promite a fi in anulu acesta cercetata prea bine. Intr'aceea Comitetulu asociatiunei in siedint'a sa din urma pe langa ce decise a se convoca membrii sectiunilor scientifice pe 10. Iuliu st. n. aici la Sibiu, sub Nr. 106 a. c. a si dispusu a se invita membrii asociatiunei la Siemleu in urmatorii termeni.

In virtutea §-lui 21 din statutele asociatiunei transilvane, si conformu conclusului luat de adunarea generală din anulu trecutu in siedint'a dela 7. Augustu Nr. XLIII in Blasiu: adunarea generală pentru anulu currentu, prin acésta se convoca in opidulu Siemleu pe diu'a de 4. Augustu c. n. 1878.

Ceea ce se aduce la cunoscint'a publica, invitandu pe toti membrii asociatiunei a luá parte in numeru cătu se pote mai mare la siedintele acelei adunari.

Dela presidiulu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Sibiu in 24. Juniu 1878.

Jacobu Bologa, Dr. Josifu Hodosiu,
V. presiedente. Secretariu.

In septeman'a ce trece, avuramu patru dile cu ploi dese asia, in cătu potemu dice, că pamentul deocamdata s'a saturat de apa.

✓ Resiari, 16/28 Iuniu. Poimane dumineca in 18/30 Iuniu se va celebra la noi aniversari'a repausarei prea fericitului archiepiscopu si mitropolitu Andrei br. de Siaguna, conformu dispositiunei luate prin circulariu archiepiscopescu presid. Nr. 1502 a. c., la care solemnitate speramu se avemu si óspeti din Sibiu.

Dela Siemleu de a dreptulu luaramu urmări'a informatiune si respective invitare, la care'i deschidemu cu tóta placerea colónele nóstre, rogandu totuodata pe dñnii colegi ai nostrii, că se binevoiesca a o aduce la cunoscint'a lectorilor.

Siemleu, 24 Iuniu 1878. On. Redactiune! Apropiendu-se dio'a de 4 Augustu st. nou, in care se va tineea adunarea generală a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, in Siemlelu Silvanie, vinu cu tóta onórea a aduce la cunoscint'a veneratului publicu romanu: că spre a se poté lua mesurele necesarie cu privire la incaperile destinate atatu pentru siedintia, cătu si pentru membrii singurateci (cortele), sala de balu, eventualmente teatrul, prandiu comunu

si caraus'a membrilor carii voru veni pe lini'a Clusiu-Ciucea si Orade-Ciucea, — comitetulu aranjiatoriu au aflatu de bine, că toti membrii carii se voru fi decisu a participa la adunarea amintita, să se insinue in scrisu, pâna in 20 ale lunei Iuliu a. c. la presedintele comitetului aranjiatoriu Rdss. Dn. Alimpiu Barboloviciu in Siemlelu Silvanie (Sz. Somlyo).

Asia sunt rogati si invitati cu tóta onórea toti amicii si patronii culturei si ai literaturei, carii voiescu a participa la adunarea memorata, că se se insinue in scrisu pe terminulu si la loculu mentionat, ingrijindu totu-deodata in interesulu propriu a signalu si lini'a pe care au se calatorésca, adeca: Clusiu - Ciucea, Carei - Siemleu ori Orade - Ciucea-Siemleu; Zalau-Siemleu, Oradea-Siemleu.

Dio'a de 4 Augustu nou cadiendu pe dumineca, inainte de a se deschide adunarea, se va servi s. liturgia; prin urmare e de dorit u că membrii din departare si mai alesu cei carii voru calatori pe lini'a Clusiu - Ciucea séu Orade - Ciucea, se'si intocmesca drumulu asié, că pe 3 Augustu cu trenulu de deminéti'a neamenutu se sosescă la Ciucea, unde'i va astepta comisiunea primitore sub presidiulu Dului Georgiu Popu deputatu dietalul; că a in casulu contrariu comisiunea nu va garantă despre carausia.

Spre orientare: Trenulu Clusiu-Ciucea sosesce la Ciucea la 8 óre deminéti'a, éra celu de cătra Oradea-Ciucea la 11 óre totu deminéti'a.

Primirea comitetului central si a membrilor adunati, de cătra comitetulu aranjiatoriu va fi in 3-a Augustu sér'a la 8 óre in piati'a Opidului Siemleu, unde si pe candu au se sosescă din tóte partile.

Totu carii voru ceti acésta invitatiune, se binevoiesca a-si tiné de datorintia nationale, că se o aduca la cunoscintia de repetitive-ori, in giurulu si societatea unde se afla, si-a se adopera, că se indemneta o adunare cătu se pote mai numerosa.

Din siedint'a comitetului aranjiatoriu.

V. Popu, actuaru.

✓ Dela congresulu europénu.

Cu cătu se tienu siedintie mai multe, cu atâtua ceriulu pe de asupra congresului se intuneca mai tare. Din cete 50—60 depesie telegrafice publicate in cete 3—4 dile dela congresulu din Berolinu, nu poti alege mai nici-un simbure sanatosu. Las' că contradicerile si demintirile urmădia una dupa alt'a, si ametiescu lumea in modu necalificabile, dara apoi intrigele samsarilor dela bursele Europei, minciunile loru telegrafate in tóta lumea marescu si mai tare confusiunea. Acestu secretu absolutu, observatul dela dio'a deschiderei in 15 dile, insufla griji mari in tóte spiritele. Urmarea este, că lumea érasí nu mai crede in pace. Căteva diarie mari chiaru si din Berolinu spunu cu mare indignatiune, că legile moralei si a leonestatiei sunt puse la proba forte grea in congresu. Nu se scie mai nimicu din cete cestiuni se voru fi desbatutu si decisu in siedintiele plenarie ale congresului, ba nici déca se va fi decisu ceva lucru esential pâna in 28 Iuniu; unu lucru inse este bine cunoscutu, că unii diplomi facu pretensiuni atâtua de egoistice, plesnescu in facia dreptului si dreptata cu atâtua cinismu, in cătu ti s'ar parea că sunt crescuti undeva in Afric'a ori in Asi'a p'ntre beduini. Din acésta causa publicul cugetatoriu a si perdu de multu ori-ce incredere in trensii. Dupace membrii congresului n'au nici-o incredere unii intr'altii, apoi scirile dela Constantinopole si preste totu din Turcia europea i turbura si mai tare si' impedeca in lucharile loru. Dela Constantinopole se scie positivu, că conspiratiunile nu mai incéta, căci turcii sunt decisi a delatura si pe acestu alu treilea sultana Abdul-Hamid, deschischiata, desfrenata si fricosu că si cei doi de inaintea lui; era generalii turcesci au reorganisatu óstea preste asteptare. Turcii dorescu din totu sufletulu innoirea versarilor de sange. Revolutiunea din muntii Rhodope inca nu s'a terminat si rusii au de lucru cu ea. In Epiru si Tesalía, că si pe insul'a Cret'a turcii si grecii isi dau din timpu in timpu batalii. Serbi'a si Muntenegru stau cu arm'a la braçiu că si candu aru fi se o puna la ochiu in totu momentulu. Intocma este si in Romani'a, unde chiaru acea tacere absoluta despre miscarile armatei este forte semnificativa.

Spre a justifica acestea pareri ale nóstre despre confusiunea de acumu, nu avemu decat se ne provoca la doue diarie din cele mai auctoritative in monarchia, ambele gubernamentali, adeca „Fremdenblatt“ din Vien'a si „P. Lloyd“ din B.-Pesta, cela optimistu, éra acesta pessimistu in cestiunea orientala. „Frbbt.“ din 25 Iuniu sustiene, că in cestiunea Bulgariei s'a facutu unu mare pasu inainte, adaoge inse, că mai sunt o suta de cestiuni delicate, asupra carora se potu ridica cele mai grele neintelegeri. „P. L.“ din 26 se teme tare, că din congresu nu va esi decat o pace putreda, care va dura de joi pâna mai apoi, său că chiaru preste pucinu se va incinge unu nou bellu mai teribile decat celu din a. tr. Temere sa o deduce mai virtosu din impregiurarea, că delegatii turci nu se invioesc mai la nimicu, punu mereu la proteste si amerintia că voru parasi congresulu.

In cătu pentru cestiunile Romaniei, nu este adeverat că ele s'aru fi luat pâ, acumu in discussiune meritoria la congresu, decat n mai indirecte s'a vorbitu

despre Basarabi'a candu s'a tractatu despre formarea principatului Bulgariei si s'a pusu cestiunea, că Dobrogea se faca séu nu, parte constitutiva din Bulgari'a; dara delegatii turci au incurcatu lucrul prin protestele loru relative mai alesu la cetatea Varna.

Romania.

Bucuresci, 13/26 Iuniu. Nu avemu nici-o scire autentica despre vreo decisiune luata in congresu in vreo cestiune nationale romanescă; dora inse tocma din lipsa de sciri positive publiculu nostru este forte ingrijatu si de 2 septemani incóce chiaru irritat. Caus'a principale la irritatiune o dete érasi Alianti'a universale israelita, care precum infestase in Dec. 1876 pe conferint'a diplomatilor din Cople, asia acumu trimise doi delegati la congresulu din Berolinu cu memorialu, in care se infira calumniile si minciunile cele mai nerusinat contra Serbiei si mai virtosu contra Romaniei. „In Romani'a situatiunea israelitilor forte numerosi, este si mai teribile,“ scrie alianti'a isr. cu neaudita impertinentia in memorialulu seu. Nu numai diariele nóstre sustieni cu totu dreptulu, că starea jidovilor carii au inundat mai virtosu Moldov'a este multu mai buna decat a romanilor din Transilvani'a, dara despre acestu adeveru se pote convinge ori-care strainu nepreocupatu si on estu; éra déca vei vedea pe la orasie multime de jidovi trentirosi si forte puturosi, veniti din Galiti'a, Ungari'a si Austri'a, se sciti că ei au venit goli că napulu, că nu le place se lucre, că s'au gramadit prea peste măsura multi la unu locu, că in fine chiaru si poporul dela sate a inceputu a se mai apara de ei că se nu 'lu insiele in mi de moduri. Atâtua ve potemu spune, că cu cătu alianti'a israelita se va amesteca cu mai mare obraznicia in afacerile nóstre interne, cu atâtua ur'a si urgi'a contra jidovilor va cresc, si niciodata Romani'a nu va mai suferi dictatura, fia si dela unu congresu, in cestiuni cumu este acésta. In totu casulu se recomanda pressei romaneschi de pretotindeni, că se se ocupe de nou si forte seriosu de cestiunea jidovescă..

Corespondentie particularie ale „Observatorului“.

Naseudu, mediloculu lui Iuniu 1878. Domnule redactore! Suntu rare dilele de bucuria pentru locutorii si intelligentia acestui tienutu, suntu rare momentele cari venu se-ne faca a uitá necasurile si dorerile ce ne indura tempulu cu fatale sale impregiurari. Inse cu cătu suntu aceste mai rari, cu atâtua ne suntu mai placute, cu atâtua ne redica spiritele, ne inaltia ánemele si ne facu se uitam baremu pre unu minutu necasurile lumeni.

Una festivitate dupla a serbatu Naseudu in dilele dela 2 si 3 ale l. c. Prim'a adunare generale a reuniei invenitorilor din fostul districtu alu Naseudu, a tracteloru protopopesci Budacu si Bistritia, numita reuniunea Mariai intru onorea a candu-va fericitului vicariu si dascalu Ionu Marianu; si prim'a serbatore latina la Montpellier, la care geniu gentei latine dein oriente a fostu recunoscutu si premiatu de cătra sororile latine dein occidente in person'a marelui nostru poetu Vasile Aleșandri.

Permiteti-mi ve rogu, se ve impartasiescu una scurta descriere despre decurgerea acestei duple festivitatii.

Reuniunea a tienutu patru siedintie, cari tóte au fostu bene frecuentate de unu numeru insemnatu de invenitori si de óspeti. Dupa deschidere siedintie prime prein presidente ad hoc alu reuniunei prof. Mas. Popu prein caldurosii termini de salutare, se ctescu statutele aprobatu de locurile competente, apoi s'a procesu la constituirea definitiva. Resultatulu este urmatorulu: presied. profes. Mas. Popu, vice-pres. Cosim'a Anca, secretari Petru Tofanu si Iacobu Popu jun., casariu Teod. Rotariu, control. Gavrila Morariu, membrii comitetului: Isidoru Titieni, Iacobu Popu, Ione Jarda, Ioane Dragana, Michaiu Domide si Ioane Mironu. S'au mai alesu de presiedente onorariu vicariulu Gr. Moisilu, ér' de membru onorariu Basiliu Petri.

Deintre operatele insinuate s'a tractat: 1. Indrumare la propunerea limbei romane, in care se arata insemnatatea limbei pentru intrega cultura spirituale, scopulu invenitamentului limbistecu in scol'a normale dein Naseudu, Ione Jarda. 2. Indrumare la propunerea economiei in scol'a poporala, folosulu generale alu economiei si in speciale pomologi'a de invet. normale Teodoru Rotariu. 3. Indrumare la propunerea fizicei impreunata cu experimentari cu aparatele fiscale prescrise pentru scólele poporale, de invet. normale Iacobu Popu senioru. 4. Indrumare la instructiunea dein gimnastica impreunata cu exercitie practice sub ceritul liberu cu unu despartiment de scolari, de invet. normale Petru Tofanu.

Tote aceste operate au fostu ascultate cu celu mai viu interesu si primele cu aplause animate. Un'a mi-asi permite a recomandá d-lorii disertanti si preste totu d-lorii invenitori, adeca a-se folosi si in scol'a poporala numai de acea terminologia ce se folosesc si in scólele secundarie, si respective cătu numai se pote, a introduce terminologi'a usitata in scólele dein Romani'a.*

* Unitatea terminologiei romaneschi in tóte ramurile sciintelor si in tóte artile este absolutu necesaria. Terminologiile introduce in Romani'a sunt, luandu-le preste totu, multu mai bune; dara nu tóte; căci déca la noi din cõce vei afia vreo 30% reu alese, germanismi absurdii, cari sfiasie urechile, apoi si din colo dai preste vreo 10% de absurditati. Aci se cere critica severa. Not'a Red.

S'au pertractatu mai multe propuneri referitorie la ameliorarea invetiamentului poporale, s'au decisu intenția de reununi filiale; s'a luat planul de invetiament la revisiune si s'a datu unei comisii spre studiare si amplificare. S'a decisu a-se face pasii necesari pentru crearea unui postu de directore sau inspectore generale, cassandu-se toti ceilalți inspectorii; regrețam înse că nu a fostu prima. La acestu obiectu voiu mai reveni, s. a. m. m.

Adunarea generală isi va tine siedentiele sale pre anul venitoriu la Sangeorgiu.

Ce bene aru fi, candu reununi de acestea s'ar inființa in tote partile si candu capii besericei noastre s'ar ingrijii mai multu de acăsta cestiu. Dece in se nece invetiatorii dein giurulu resedentiei episcopesci nu au reunui, unde se afla focariul; ce se dicem despre celelalte tienuturi. Dar' destulu.

Siedentiele au decursu in cea mai frumosă ordene. Nu potu decătu se laudu portarea membrilor si se le gratulezu pentru interesulu si insufetirea manifestata in caușa scolei, atât de neglesa de alte parti, má chiaru si de cei datori si competenți.

In 3. s'au intruniti toti invetiatorii la unu prandiu comunu in Otelu Rahov'a, la care cu bucuria am salutat unu numeru frumosu de inteligenți dein locu, intre cari vicariul Moisilu, I. Muresianu, Dr. Popu; corpulu profesorale a fostu forte bene representat s. a.

S'a toastat pentru Maiestatea sa imperatulu, pentru ministeriu, episcopu, vicariu Moisilu, presedinte, reunione, comitetu, corpulu profesorale etc. Citezu aci unu pasagiu dein toastulu bravului invetiatoriu Tergovietiu: „redicatu pentru barbatii de scăla: Mandru de acăsta adunare, fericit intre atâți capi ai scientielor, n'am alta decătu a dice: Salutare voie, óre multu dorite, ce-mi versati in sufletu atate visuri fericite si-mi petrundeti simtiu; salutare voie frati de barbatia resariti dein sinulu mandrei natiuni romane si ati crescutu că si codrii inaltului Olimpu” etc.

Dupa terminarea toastelor oficiose prof. Dr. Alessi in unu toastu redicatu pentru bardulu V. Alesandri arată cumca diu'a acăstă este una serbatore dupla, este diu'a in care Romanimea asista la cea mai stralucita serbatore, este serbatorea triumfală a geniului romanescu. Face istoricul premiarei operei poetului nostru V. A. „Cantul gentei latine” la Montpellier, ceteresce acea poesia, apoi face propunerea a-se tramite marelui poetu telegram'a urmatore:

Lui V. Alesandri Gar'a Mircesci.

Tie Barde alu natiunei romane si alu gentei latine, Tie carele ai cantat cu doiosia dorerile si suferintele Romanilor, ai eternisatu gloriosele fapte ale strabunilor, ai inaltiatu prin maretiele si poternicele tale versuri reinventat'a vitejia romana, tie-ti aducem cu viu semnamentu si mandria natiunale sincerele nostre gratulari si felicitari la distingerea recunoscuta de societatea limbelor romanice prin cantecul teu sublimu, cantecul gentei latine. Recunoscerea geniului teu este recunoscerea natiunei romane, elu ne-a storsu lacrime de bucuria, elu ne inspira fala si sperantia, elu este celu mai stralucit testimoniu cultural, cea mai frumosă serbatore natiunale pentru Romanimea intregă, este primulu pasu maretii la unirea tuturor fiocelor latine intr'unu corpu viu, la una munca nobila si la aspiratiunea latina comună, pentru a carei realizare se potemu si noi respondem odata geniului gentei latine cu cuvantele tale: „Pre tene-te-amu representatuu.”

Atâttoastulu, cătu si poesi'a si telegram'a fura ascultate si primite intre cele mai entuziascente strigari de se traiasca. Telegram'a a fostu subscrisa de preste 80 insi. Marele poetu a respunsu urmatorele: Dr. A. in Naseudu. Salutare fratiesca tuturor Romanilor subscrisi in depesia; sum mandru de gratularile loru. Multumirile mele sincere, V. Alesandri.

I. S. Sela.

Din comitatulu Bistritiei in Transilvania, 21 Iuniu. Se vede că dvōstra nu ati primiți nici-o scire directă despre nouele conflicte de deunadi intemperate intre sasi si romani.* Aflati dara, că mai intregu comitetul din Nepos este dusu in temniția dela Bistritia, fără a sci pentru ce. In acea comună se afla preste 80 soldati de linia si gendarmi de executiune. Adeverat'a stare a lucrului s'a aratat de reprezenteri la ministeriu pe cale telegrafica, pâna acumu inse fără nici-unu rezultat. Nu credu se ve poteti face idea de calamitatea si de incurcaturile in care se afla acele comune de trei-ori nefericite. Intr'aceea padurile sunt puse sub ingrijirea unei comisii judecatoresci.

In afacerile dela comitatu ne merge fără reu.

Las' că in representatiunea municipale sasii se afla in majoritate, prin urmare chiaru si afacerile curatul romanesci depind numai dela grădăloru, dura miseria, reul si rusinea cea mai mare este, că chiaru acăsta minoritate romanescă e desbinata. La noi cestiu de principiu nu se considera, intereselele particularie predominescu. La alegerile din urma amu remasu pacaliti cumpliti. Totu asia se pote se fumu pacaliti si cu alegerile dietali, căci amu mai patit'o. Cei mai multi astăpta convocarea unei conferente electorale, cumu au fostu cele din 1875, 1872, 1869.

(Prea bine: se se tina in estimpu conferenta la timpu oportunu? Este inse bine a ne intreba, care cumu ne tienuseram de conclusele luate in acele conferente aprópe in unanimitate si adoptate de cătra singuratici pe parola de onore; seu care cumu le dejucase dicindu, că interesele locali ceru că se capituledie, se se inchine auf Gnade und Ugnade, se'si duca capulu pe tipsia; in fine se ne intrebamu in fric'a lui D-dieu si in cugetu curatul, care ce interese locali au castigatu prin capitulare. Not'a Red.)

Brasovu. Dela Directiunea scolelor centrali romane gr. orient. ni se comunică Ordinea, in care se tienu examenele publice cu finea anului 1877/78. Esamenele scripturistice si orali de promociune s'au inceputu in 8/20 si se continua pâna in 10 Iuniu st. v. Esamenele publice decurgu:

a) La Gimnasiu si la Scăla comercială si reală: Marti in 20 Iuniu st. v. 8—11½ óre a. m. cl. I. gimn. A si B. 3—6½ óre p. m. cl. II. gimn. reală. Mercuri in 21 Iuniu st. v. 8—11½ óre a. m. cl. III. gimn. reală. 3—5 óre p. m. cl. IV. gimn. 5—6 óre p. m. tôte despartimentele din gimnastica. Joi in 22 Iuniu st. v. 8—11½ óre a. m. cl. V.—VII. din religiune, I. latina, istoria, fizica si matematica. 3—6 óre p. m. cl. I. II. comercială. Vineri in 23 Iuniu st. v. 8—10 óre a. m. cl. V.—VII. din I. elina, romana, magiara, germana, istoria naturala si logica. 10—12 óre a. m. tôte despartimentele din I. francesă. 4—5 óre p. m. tôte despartimentele din cantari. Sambata in 24 Iuniu st. v. 10½—11½ óre a. m. cl. IV. si V. de copile.

b) La Scăla primaria (normală) de copii si de copile voru esamina: Joi in 22 Iuniu st. v.: 8—10 óre a. m. in cl. IV. de copii, inv. I. Dobreas. 3—4½ óre p. m. in cl. IIIa. de copii, inv. G. Bellissimus. 4½—6 óre p. m. in cl. IIIb. de copii, inv. I. Aron. Veneri in 23 Iuniu st. v.: 8—9½ óre a. m. in cl. IIa. de copii, inv. D. Ciofleu. 9½—11 óre a. m. in cl. IIb. de copii, inv. N. Oancea. 3—5 óre p. m. in cl. I. de copii, inv. I. Peligrad. Luni in 26 Iuniu st. v.: 8—9½ óre a. m. in cl. III. de copile, inv. Z. Butnariu. 9½—11 óre a. m. in cl. II. de copile, inv. P. Iuran. 3—4½ óre p. m. in cl. I. de copile, inv. S. Cranga. Esamenele in clasele primarie se incheia cu cantari sub conducerea lui G. Ucenescu.

c) Esamenele de maturitate. 1. Esamenulu oralu de maturitate cu scolarii din cl. VIII. gimn. va fi Luni in 26 Iuniu st. v. inainte si dupa amédi. 2. Esamenulu oralu de maturitate cu scolarii din cl. III. comercială va fi Marti in 27 Iuniu st. v. inainte si dupa amédi. Joi in 29 Iuniu st. v.: Dupa servitiu divinu impreunat cu rugatiunea de multiamita in biserică sf. Nicolae din Scheiu se va incheia anul scol. 1877/78 cu cetirea clasificatiunilor si cu impartirea premielor in sală cea mare a Gimnasiului. La aceste esamene publice, precum si la festivitatea de inchieiere are onore subscrise Directiunea a invita pe parintii scolarilor, precum si pe toti amicii si binevoitorii scolelor.

Beișiu, 22 Iuniu. (Estrusu.) La noi, că si in cele mai multe scăle secundare este inchieierea anului scolasticu. Sistemul actuale prescrie pentru profesori si directiuni multime de lucrari si relatiuni oficiose, care tôte ceru timpu de căteva septemani. Matoritatea (bacalaureatul) a decursu la noi in 18 si 19 ale I. c. Maturansit au fostu 22, dintre carii 2 insi au avut calculu de eximio modo, 2 au absentat, era ceilalți au esitu matori. Totu acuma s'a tienutu si usitat'a visitatiune oficioasa scolastica prin dn. Krausz că directoru supremu, si a esitu spre indestulirea dsale, precum insusi a declaratu. Se dea Dumnedieu, că si relatiunea in susu se sune intocma. Sciti că in acestu gimnasiu se poruncise mai de inainte propunerea istoriei si a geografiei in limb'a magiara si nu mai multu in a nostra nationale romanescă. Acuma voru se comande si propunerea filosofiei totu in limb'a magiara. Profesorii au remonstrat contra acestei mesuri. Vomu vedea ce va folosi tienut'a dñloru. Se vede că scopurile magiarisare sunt luate dupa unu metodu bine precugetat si concentricu. In totu casulu inse elu vene prea tardi.

Sciri diverse literarie.

Cu mare placere facem locu urmatorului apellu relativ la istoria patriei:

Cătra inalt'a nobilime a Transilvaniei! Luandu eu asupra-mi redactiunea sectiuniei IV 11 din nou'a editiune a „Cartii de arme“ (marce, insignia, Wappen) a lui Siebmacher de la editorulu respectivu, in care se voru cuprinde numele tuturor familioru nobile din Transilvania, căte mai existu, si ale celor cari s'au stinsu, fără differentia de rangu si de nationalitate, invitu cu tota onoreea pe onor. familiu, care dorești si au interesu de a conserva memor'a strabunilor intr'o schită istorica scurta, cumu si armele loru (insignia) intr'unu opu de durata neperitóre, recunoscetu preste totu de autenticu si solidu, pâna in tempurile cele mai departate:

Că se binevoiesca a mi-tramite catu mai curendu una schită din istoria familiie si a posessiunei; una copia dupa arborele genealogicu alu tuturor membrilor de la celu de antai strabunu pâna in timpulu de față specificarea exacta de datele (anul, lun'a, diu'a) prin care s'au castigatu ori confirmatu nobilitatea, rangulu de cavalleru, de baronatu, de comite, seu indigenatulu de Ungaria, Transilvania, ori din provinciele hereditarie austriace; una descriptiune exacta a armelor dupa diplome, si deca se pote, unu desemnu alu armelor, prin care artistulu editorului se fia pusu in stare de a le reproduce cu perfectiune.

Publicatiunea se face absolut gratis, fără nici o indatorire reciproca. Fia-care fascioara costa 6 marce val. ren. in argintu; se pote cumpera si numai una căte una, ér eu, cerendu-mi-se de către onor. familiu, sunigat'a se o anumescu, in care se va fi cuprindendu cutare familia.

In fine rogu pe toti barbatii de scientia, pe istorici, archivari, bibliothecari si pre toti patriotii transilvani, că se binevoiesca a'mi fi de ajutoriu, mai vertosu cu respectu la familie, cari au apusu, pentru că, in cele din urma, acăsta intreprindere va fi spre onoreea frumosiei Transilvanie si totu-odata de ajutoriu pretiosu historiilor scrutatori.

In casu, candu prin bunetatea celor ce se occupa cu collectiuni istorice, mi-ar veni arme si sigille autentice de a le cetatilor, oppidelor si comunelor rurali, le-asu adauge si pe aceste la finea opului intregu.

C. de Reichenau.
Sibiu, Kempelgasse Nr. 2.

Not'a Redactiunei la acestu apellu. Noi cunoscem prejudiciale ce domnescu in dilele noastre asupra privilegiilor si distinctiunilor aristocratici; dura totu asia scim si ne esplicam si causele esistentiei de classe aristocratice in trecutu. Aici inse nu e vorba nici de una nici de alta din aceste consideratiuni, ci puru si simplu de materialu istoricu. In Ungaria si Transilvania, chiaru facindu abstractiune totale de renegati, se afla multe mii de familii curatul romanesca, care possedu diplome nobilitarie, că totu atătea documente autentice si stralucite, că protoparintii loru isi castigaseră merite mari si essentiali pentru aceste patrii. Invitam deci si noi pe tôte acelea familii onorabili, că citindu cu atenție invitarea generosului barbatu dn. de Reichenau, se nu'si pregeți a'i facilita prea interesant'a lucrare, prin tramiterea de genealogii, copii de diplome, monografii, sigille, cătu se poate mai curendu si mai exactu.

Literariu.

„Albin'a Carpatilor“ dl. V. Romanu, editorul foiei „Albin'a Carpatilor“ anuntia, ca in urmă reposarii lui Ioanu Lapedatu, tota staruinta de a afla altu redactoru, care se tienă fă'a acăsta la inaltimă ei, a remasă fără rezultat si astfelui se vede necesitatua a intrerupe edarea foiei „Albin'a Carpatilor“, pâna candu se va gasi unu redactoru, care sa pote corespunde asteptarilor. Avemu tota speranta ca dl. Romanu ii va succede a afla pentru fă'a sa unu redactoru coresponditoru.

(Tel. rom.)

Cunoscintie economice.

La ingrasiarea porcilor contribue multu, deca li se pune din tempu in tempu intr'unu unghiu alu cotetiu lui loru căte o cantitate óre care de faina de carbuni de lemnu pisati si stropiti cu apa.

Unu vinu tulbure se poate impedi amestecandu in elu pulbere de gipsu arsu, care contribue si la intarirea lui.

Vinul care alu luat miroso de bute se poate cura, turnandu in elu untu de lemn finu si mestecandu-lu. Untulu de lemnul i ia miroso si remane deasupra.

Butele se potu curati de miroso turnandu in ele ½ punctu acidu sulfuricu (vitriolu fumigatoru), punendu-i dopulu si clatindu-se bine. Firesce că apoi butea astfelui tracta trebue spalata bine cu apa.

Pentru a inainta incoltirea semintelor, este bine a le inmuia in glicerina inainte de a le semena.

Margelele de margaritaru se spala forte frumosu, punendu fia-care margea intr'o bucatica de pandia, presarandu-se cu sare si leganduse bine. Asia apoi se clatescu in apa caldisoara, pâna ce se topesc sare. Dupa aceea se scotu margelele, se stergu si se usca la temperatura normala.

Pandiaru ingalbinita se face érasi alba, deca o speli cu lapte acru-zara, si apoi cu sapunu.

Ca antidota in contra inveninarei cu belladonna poate servi ap'a calda cu untu, uleiul seu lapte; seu apa de sapunu seu otietu.

Arsuri in facia disparu, deca se ungu mai desu cu sange prospetu de pastravi.

Midilocul celu mai bunu in contra pistriilor fetiei este lacramile de primavara ale vitiei de via, cu care se spala apoi faci'a.

Post'a redactiunei.

Sîemnitiu, 12 Iuniu. Venita numai alalta eri. Cérca la adunarea gener. in 4 Augustu. — Caransebesiu 21. De siguru, dura ceva mai tardiu. — Aradu 25. Cătu mai curendu. — B-Pesta 25. Indata-ce va permite spatiul. — Deva 26. Se va indrepta. Sîomcuta-mare. Intocma cumu doresci, la Transilvania! Sant-Georgiu la Nasaudu. Inainte cu 2 ani trebuiati se scrieti asia, pe candu era atacatu cu furia in Clusiu. Acumu ceva patientia, dura se va face. — Bucuresci, 14/26. „Spectateur“, nu e pentru publicul nostru; nu asia se apara cestiumile noastre. Aci nu incapă glume.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 28 Iuniu.

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.54 cr.
Moneta de 20 franci	" 9.35 "
Imperialu rusescu	" 9.35 "
Moneta germana de 20 marce	" 12.22 "
Sovereigns englesi	" 12. " "
Lira turcesca	" 11. " "
Monete austr. de argintu 100 fl.	" 101.70 "

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

24 Iuniu n.

Obligatiuni rur
